

VEČERNI LIST

Cene po pošti:
za celo leto . K 84—
za pol leta . K 42—
za četrt leta . K 21—
za 1 mesec . K 7—
Za Ljubljano mesečno 7 K
Za inozemstvo mesečno 12 K—
Uredništvo in uprava:
Kopitarjeva ulica št. 6
Uredn. telefon št. 50

Posamezna številka 60 vin.

NEODVISEN DNEVNIK

Posamezna številka 60 vin.

Da smo si na jasnem.

Konstituanta, ki je 28. novembra bila izvoljena, se snide 12. decembra. Namen konstituante je znan. Izdelati mora ustavo, ki bo za celo dobo bodočih rodov tvorila temelj države. Jasno je, da je zato delavstvo na tem delu konstituante silno zainteresirano. Gotovo pa je tudi, da bodo sovražniki delovnega ljudstva poskusili vse, da si ohranijo svojo izkoriščujočo moč še vnaprej. Značilen vzgled za to našo trediteljstvo je načrt ustave, ki ga je izdelala večina naše dosedanje vlade v Belgradu. Ta načrt pomeni udarec v obraz vsaki zdravi socialni, gospodarski in ljudski politiki.

Izvoljene poslance hočejo s prisego kralju vezati, da ne bi — če so republikanci — glasovali za republiko; kralju hočejo dati v roke vso oblast nad vojsko in mirom; uvesti hočejo centralizem belgrajske bankirske birokracije; slovenske dežele hočejo zopet razbiti; nad posameznimi okrožji in njihovimi zastopi naj vlada kraljevi namestnik, ki bo smel sklepe okrožnih zastopov vreči v koš; poleg izvoljenih poslancev ljudstva naj vlada še senat, ki bo igral vlogo coklje. In tako gre ta načrt dalje od paragrafa do paragrafa. Tak načrt je sklenila večina dosedanje vlade in ga hoče uveljaviti v konstituenti s pomočjo svojih strank. Kaj pravimo mi na to?

Da smo si na jasnem, povejmo mirno, a brez ovinkov! Krščansko socialno delavstvo je čuvár socialnih, političnih in gospodarskih pravic delovnega ljudstva. To delavstvo je stopalo doslej vedno skupaj z ljudsko stranko, ker so njena načela bila načela krščanskega socializma, in ker je njen program bil program krščanskega delavstva. Program Ljudske stranke pa je vsebovan v resolucijah naših katoliških shodov, se naslanja na neštete izjave stranke, sledi iz vrhovnih načel, katerih se držijo naše kulturne in gospodarske organizacije in ne more o njem biti nobenega dvoma, razen če gre za podrobno izpeljavo v praktičnem življenju.

Program Ljudske stranke je demokratičen v najširši meri. Glede uredbe države, ustave, političnih svobod in velja za nas, kar zastopajo danes enotno vse katoliške stranke sveta, predvsem nemški centum in partito popolare (ljudska stranka) v Italiji, in kar smo zastopali od nekdaj: ljudstvo je suveren in če ono postavlja temelje svoji državi, nima nihče drugi pravice, je na kaj vezati, volji ljudstva preudicirati in mu stavljati meje (Bachem: Staatslexikon). Sicer pa je naša stranka to načelo izrekla v Narodnem Vijeću decembra leta 1918. In se je to sprejelo od vseh strank Jugoslavije v sporazumu s kraljevsko srbsko vlado in slovesno potrdilo od regenta. Če so druge stranke iz raznih razlogov danes ljudstvu dano besedo snedle, ima Ljudska stranka tembolj dolžnost to besedo zvesto držati.

Program Ljudske stranke je socialen v najobsežnejšem pomenu te besede. Ljudska stranka je proti sedanjemu krivičnemu ustroju človeške družbe, je dolžna korakati na čelu izkoriščanih mas za uveljavljanje novega socialnega reda in ima v tem pogledu program podrobno izdelan v težah »Mednarodne zveze krščanskih strokovnih organizacij« (Utrecht), v socialnih delih dr. Kreka in dr. Ušeničnika in v principih, ki jih je podaril v programnem govoru Ljudske stranke za konstituanto dr. Gosar. Tu ne more biti nobenega govora o kakem senatu po starem načinu, o kakem prikrajšanju delavstva za pravice, ki si jih je tekom zadnjih desetletij priborilo, še manj pa o militarizmu, glede katerega je edino krščansko stališče, da se popolnoma odpravi in uvede ljudska milica. Enako zahteva krščansko socialni program mir vseh narodov, sporazum na podlagi samoodločevanja in popolno uničenje vsakršnega odkritega ali prikrita imperializma pod kakršnokoli, četudi nacionalistično krinko (Staatslexikon).

Program Ljudske stranke je vseskozi, po duhu in smeri, v samem bistvu, naspro-

Za hrvatsko republiko.

Radičevo zborovanje v Zagrebu.

LDU Zagreb, 8. decembra. (ZNU) Ob desetih dopoldne se je vršila v Zagrebu izredna skupščina Hrvatske pučke seljačke stranke. Na skupščino so prišli vsi izvoljeni poslanci seljačke stranke. Zastopane so bile mnogobrojno tudi vse hrvatske županije. Na skupščino so prišli tudi tuji novinarji, in sicer: dopisnik lista »Berliner Tageblatt« iz Belgrada, dopisnik lista »Corriere della Sera«, belgr. »Pravda« in belgrajske »Tribune«.

Radić govori.

O pol 11. je stopil na govorniško tribuno narodni poslanec Štefan Radić, ki je začetkom poveljal k miru ter poudarjal, da je hrvatski narod dne 28. novembra izrazil svojo svobodno voljo, da bodi Hrvatska v mednarodnih mejah južnih Slovanov kot celota kmetijska republika. Pravi, da to ni skupščina ene stranke, temveč skupščina osvobojenega hrvatskega naroda. Republika pomenja za hrvatsko kmetijsko republikansko večino popolno zmago kmetijskega prava, da bo kmet svoboden na svojem domu, da bo imel priliko in pravico biti popoln gospodar v svoji občini, da kontrolira delo v občini, okraju, županiji in v sami vladi in da kontrolira sam direktno. Kmet ima pravico in dolžnost, da vse one posle, ki jih mora sam opraviti, opravi sam brez kakršnokoli kontrole v svoji občini, v okraju in županiji, da opravi vse one posle, ki jih res zna, na one, katerih pa ne zna (sodstvo, inženirstvo, državne finance), pa lahko pazi, da se bodo res izvršili. Pravi, da ni res, da hrvatska kmete na uradništvu. Poudarjal je, da poslanci njegove stranke niti za las ne bodo popustili od hrvatskega kmetijskega republikanskega programa, da bodo izvršili ta program v sporazumu s svojimi sosednjimi narodnimi brati. Politika hrvatske seljačke pučke stranke se ni izpremenila ter stoji še danes na stališču, da so vsi Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari ena narodna celota. V naših mejah, ki jih je ustvarila Evropa, hoče ustvariti skupno nevtravno kmetijsko republiko. Stranka ne bo rušila sedanjo vlado s silo, opozarja pa, da je 240.000 žuljavih rok volilo z gumijevimi kroglicami za republiko. Protivnik je revolucije, morda pa bo skupni hrvatski narod prisiljen k revoluciji na vsem svojem zgodovinskem ozemlju. Ako bi Srbi tudi ne bili naši bratje po jeziku in življenju, bi mi bili z njimi, ker hočemo živeti človeško življenje v slogi z vsemi svojimi sosedji, ali dve kraljevi vladi, italijanska in srbska, sta si v strahu pred komunisti razdelili hrvatsko Primorje in nam vzeli Reko, Istro in Zadar. Tega ne priznamo. Mi smo hrvatski kmetijski narod, po soglasnem sklepu hrvatski sabor neodvisne hrvatske države in po glasovanju ogromne večine volivcev kmetijska republika. Smo proti vsakemu koraku, dejanju in besedi, s katerim bi se današnje faktično stanje rušilo s silo, na miren in pravičen način bomo oživitvorili svoj program. Pri volitvah je zmagała človečanska kmetijska duša. Ako bodo volitve v vsej državi uničene, bomo dobili zopet še večjo večino, ne samo na Hrvatskem, temveč tudi v Sloveniji, Dalmaciji, Bosni, Hercegovini in Vojvodini. Hočemo kmetijsko republiko sporazumno z brati v mejah, ki nam jih je dala Evropa.

ten vsakršnemu šovinističnemu, buržoaznemu, kapitalističnemu in reakcionarnemu državopolitičnemu in gospodarskemu programu. Ime katoliško ne sme biti vezano z nobeno obliko družabnega ustroja imenovane vrste. Naše ustavno načelo je obči blagor. To zahteva od nas naše krščanstvo, naša bodočnost.

Končno je naš program avtonomističen. Tako so urejene danes vse napredne države: angleška zveza držav, nemška zvezna država, ruske sovjetske republike, Avstrija, Zedinjene države. Mi zahtevamo avtonomijo Slovenije v celim njenem se-

Sklepi in prisega.

Po govoru št. Radića so bile sprejele nastopne resolucije:

1. Stranka se ne imenuje več Hrvatska pučka seljačka stranka (HPSS), temveč Hrvatska republikanska seljačka stranka ali Radičeva hrvatska seljačka stranka (za obe nazivanja kratko: HRSS).

Nato so prisegli poslanci stranke, da bodo na vsak pravični način delali na to, da se Hrvatska uredi na temelju pravice samoodločbe v sporazumu z jugoslovanskimi narodi v nevtravno kmetijsko republiko v današnjih mednarodnih mejah južnih Slovanov kot ena narodna celota in da bodo v tej nevtralni kmetijski republici oživitvorili za vse stanovne enake človečanske pravice, za kmetijski stan pa popolno kmetijsko pravo. Za njimi so prisegli tudi vsi navzočni skupščinarji v enakem zmislu.

2. Druga resolucija zavzema stališče HRSS napram konstituenti, da so njeni poslanci pripravljani iti v Belgrad, toda samo s pogojem, da v konstituenti ne bi bili majorizirani, da so pripravljani razgovarjati se z zastopniki Srbov in drugih narodov v Jugoslaviji; ako bi se ne sporazumeli, bi se razšli. V hrvatski banovini zahtevajo, ker imajo večino nad vsemi drugimi strankami, zase bansko mesto in vlado. Protestirajo proti temu, da bi morali poslanci v konstituenti najprej prisesti kralju.

3. Tretja resolucija pravi, da je HRSS dobila 240.000 svobodnih hrvatskih kmetijskih glasov, za 100.000 več, kakor vse druge stranke, da v sled tega smatra stranka to volitev kot plebiscit za nevtravno hrvatsko kmetijsko republiko v današnjih mejah južnih Slovanov, izvzemši mejo proti Italiji.

4. Po načelu pravice samoodločbe ima HRSS pravico, da prevzame v banski Hrvatski vso državno vlado in upravo v svoje roke tako, da belgrajska vlada prizna hrvatski državni sabor, ki izmed sebe izbere bana oziroma predsednika republike banske Hrvatske in vlado za vse državne posle, kakor je to bilo faktično in pravno na Hrvatskem od prevrata do 1. decembra 1918.

5. HRSS smatra današnjo bolgarsko seljačko stranko in bolgarsko seljačko vlado za naravnega zaveznika pri delu za nevtravno jugoslovansko zvezno republiko Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov navzlic temu, da je današnja bolgarska seljačka stranka še monarhistična. Obenem bo stranka poizkušala, da sporazumno z drugimi kmetijskimi strankami v Srbiji, Bosni, Dalmaciji, Sloveniji in Vojvodini z ustavo zajamči kmetijski značaj zvezne jugoslovanske republike, tako da bo počenši od občinskega odbora do vseh ministrstev kmetijski narod ali sam reševal svoje posle, ali da jih bo direktno nadziral po svojih kmetijskih poverjenikih.

6. Zadnja resolucija govori o republikanskem pokretu med južnimi Slovani, da bo stranka poizkušala stopiti v čim tesnejše stike z drugimi republikanskimi skupinami Slovencev, Bolgarov in Srbov.

Po 12. uri se je skupščina mirno razšla. Na vsej skupščini ni bilo nikakih incidentov ali izzivanj.

danjem obsegu z zakonodajno oblastjo v okviru splošnih državnih zakonov z vlado, ki bo v avtonomnem delokrogu ljudski samoupravni zbornici odgovorna.

Tukaj se ne da nič omajati, nič odvzeti, nič popustiti. Kdor je videl naše ljudstvo na shodih in kdor pozna smer kulturnega dela v naših društvih, od akademskih počenši pa do ljudskih izobraževalnih, si je popolnoma na jasnem. Od tega Ljudska stranka ne more in ne sme odstopiti, naj stane, kar hoče.

In da smo popolnoma na jasnem: Od tega načela krščansko socialni proletarijat ne bo popustil niti za las, četudi bi

ostal v tem stališču zaenkrat popolnoma osamljen. Toda mi vemo, da je to, za kar se zavzemamo mi, stališče vsega krščanskega ljudstva na Slovenskem. In zato se zbiramo, da skupaj korakamo!

Shod delavskih zaupnikov za Ljubljano.

V nedeljo 12. dec. ob 10. dopoldne se vrši shod delavskih zaupnikov za Ljubljano v prostorih I. delavskega konsumnega društva Kongresni trg št. 2. (Zvezda.)

Nov politični položaj zahteva, da se delavstvo orientira in zasliši poročilo. Somišljenike vabimo, da se odzovejo vabilu.

Mednarodna strokovna zveza.

(Izvirno poročilo.)

Köln, dne 8. decembra 1920.

V tretje že sklicuje sejo mlada krščanska strokovna internacionala. V Bazelu se je sestavil vrhovni odbor, v Utrehtu je dobil podrobne obrise mednarodni strokovni list in bodoče leto naj začne v Kölnu razgovor o svetovnem gospodarstvu in stališču krščanske strokovne internacionala.

Mednarodna revija izide že ta mesec. Njen naslov slove: »Mednarodni obzorje mednarodne zveze krščanskih strokovnih organizacij. Ali francosko: »Revue Internationale de la Con. Int. des Syndicats Chretiens«. Ta revija bo izhajala redno šestkrat na leto. Prva številka bo obsegala dvajset strani. Naroča se pri mednarodnem tajništvu na Nizozemskem v Utrehtu. Tiskana bo v francoskem jeziku in v tistem, v katerem bo oglašeni dovolj naročnikov. V nemščini bo tiskane prve številke 1000 izvodov.

Poleg revije je obravnavala mednarodna seja v Utrehtu 9. in 10. novembra o včlanjenih strokovnih centralah iz raznih držav, o zvezi z njimi in med njimi, njihovih glasilih in o čem vse mora biti obveščeno mednarodno tajništvo.

V Kölnu so se sešli 13. do 15. oktobra tovarniški, transportni in živilski delavci. Svoje zadeve so sporočili mednarodni pisarni v Utreht. Ta jih sporoči strokovnim centralam po državah. Mednarodna seja bo obravnavala o njih 12. januarja 1921.

Z Jugoslovansko strokovno zvezo in Čehoslovaki bo poseben razgovor o važni zadevi.

Dnevni red za sejo strokovne internacionala 12. januarja in naslednje dni v Kölnu je sledeč:

1. Poročilo o delu tajništva.
2. Poročilo o sklepih vodilnega odbora.
3. Poročilo o položaju strokovnih central po državah, posebno o Avstriji, Ogrski, Jugoslaviji in Češkoslovaški.
4. Poročilo o strokovnih internacionalnih sklepih o odnosu teh internacionalnih central do osrednje.
5. Tovarniški delavci in delavci v živilski industriji.
6. Prodlogi vodilnega odbora.
7. Proračun za leto 1921.
8. Priprava za svetovni gospodarski program. (Da se upostavi posebna komisija.)
9. Brezposelnost in vprašanje valute.

Ta dnevni red kaže, da je mednarodna krščanska delavska zveza odločena poseči z vso odločnostjo v gibanje svetovnega proletarijata ter ga usmeriti po načelih krščanskega socializma. Dolžnost jugoslovanskega krščansko-socialističnega proletariata bo, da bo v tem gibanju dejansko pomagal in sodeloval.

ZA STANOVANJA ŽELEZNIČARJEV.

LDU Belgrad, 8. dec. (ZNU) Prometno ministrstvo je zahtevalo 7 in pol milijona dinarjev kredita za stanovanja za železniško osebje po vseh večjih mestih, kjer je pomanjkanje stanovanj.

* To je kodeks za vsako katoliško državno politiko.

France Z.

Ustavni načrt.

(S posebnim ozirom na člen 67.)

I.

Ko so po razpisu volitev v konstituanto začele prihajati iz Beograda vesti, da se ministrski svet resno bavi z ustavnim načrtom demokratskega ministra Draškovića, je zapisal »Večerni list« drastično primero, da je to prav tako kot bi se lunin kovač menil z Venero o povzdigi konjereje na Saturnu. Pisec teh besedi je hotel povedati, da nima sedanjih ministrski svet prav nobene pravice, določati ustave in jo preudicati bodoči ustavodajni skupščini, v katero je ljudstvo volilo poslance nalašč zato, da dajo državi moderno, demokratično, socialno ustavo. Javno je, da konstituanta ne sme priti pred pisan ništerc, ki je ob kraju votel, na sredi ga pa nič ni, zato je čisto prav in naravno, da se snide le-ta že z dogotovljenimi ustavnimi načrti v rokah. Poedine in posamezne politične skupine naj bi ne prišle brez ustavnih načrtov v Beograd!

Kaj drugega je seveda, ako se ministrski svet, sestavljen v pretežni večini iz demokratov in srbskih radikalcev dva meseca resno peča z ustavnim načrtom, ki ga sprejme, razpošlje ministrom in ga kot generalni predlog predloži konstituenti v pretres in odobritev. Dejstvo je seveda, da konstituanta ta predlog lahko v celoti, ali še vsaj v bistvu zavrne, toda če premislimo, da stoji za tem načrtom dve največji stranki v državi: radikalna in demokratska, ki štejeta do 190 poslancev, ki predstavljata tri četrtine srbskega naroda, potem moramo reči, da je konstituanta izvoljena samo za to, da priklama slabim ministrom iz nezmožnega bivšega narodnega predstavništva.

Ustavni načrt, ki je pravkar zagledal beli dan, je najžalostnejša slika brezglave politike jugoslovanskih političnih močtev, ki z »grajenjem« državo — podirajo. Neki mlajši ljubljanski doktorjev je imel pred nedavnim časom na nekem zabavnem večeru govor, katerega jedro je bila želja, postati minister za konstituanto, ker ta v resnici nima prav nobenega dela. Prepričan sem, da bi mu bil g. Marković pritr dil. Kdor si predstavlja, da je bedel g. minister demokrat Marković pozno v jesenske noči, ko je premišljeval dejanski položaj jugoslovanske države in dejansko stanje in potrebo njenih državljanov, hoteč v 10 oddelcem in 75 členskem ustavnem načrtu poriniti državni voz iz blata, v katerega ga je v teh letih potisnila negotovost in upravna korupcija na vseh koncih in krajih, ta se bridko moti. Nel G. Marković ni bedel. Spal je in angelci so mu igrali. Spal je celo vojno, prespal je svetovno revolucijo, prespal je socialno-politične potresne sunke in spi sedaj, ko so protidržavni elementi zadobili precejšnje moč in oporo v izrazu ljudske volje. Ko je namreč prišel migljaj — kdo bi pravil od kod — je g. Marković površno pregledal bivšo srbsko ustavo in nekaj dostav drugih monarhij, prijel pero v svojo desno roko in pisal ter prepisoval. Kaj demokracija, kaj socialna politika, kaj avtonomija! Evo ga — načrta! Tu je! Demokracije so za njim in radikalci, sedaj pride še nekaj manjših grup kot »samostojni« itd., večina je zagotovljena, ustava sprejeta in — mirna Bosna!

Kaj pa sedaj? Najprej moramo povdariti: V svoji celoti je ustavni načrt strogo centralističen, absolutističen, protisocialističen, trdna opora kapitalizmu in izkoriščanju. Ko bo ta načrt sprejet, potem bo imelo delavno ljudstvo neznošen položaj. Vsak boj za obstanek bo pomenjal boj zoper državo in njeno edinstvo, bo pomenjal nevarnost za »obstoječi pravni red«, bo pomenjal v ustih »državotvornih« strank — veleizdajo. Boj zoper obstoječi krivični kapitalistični družabni red, boj zoper izrodke kapitalizma, bo veljal ta boj proti državi, kajti na svitlo dani ustavni načrt ščiti kapitalizem na celi črti in ga jemlje pod varno državno perot. Bodimo realni politiki in povejmo, da je danes dano nad dve tretjini jamstev za sprejetje in odobritev tega ustavnega načrta v konstituenti! Demokracije in radikalci imajo 190 poslancev, in ti so načrt sprejeli. Ako bi ga ne bili, bi bila Vesničeva vlada že zdavno frčala. Javno je, da stoji jugoslovanski, predvsem pa slovenski proletarijat pred najčrnejšimi preganjanji kapitalističnih reakcijonarjev. Edina rešitev je sklopitev vseh trepih v eno samo močno organizacijo, ki bo klubovala vsem viharjem toliko časa, dokler ne prodre luč krščanskega socializma tudi v belgrajske kapitalistične noči. Ustavni načrt je celotnemu programu ljudske stranke tako bistveno nasproten, da je vsak dvom o zadržanju stranke napram njemu izključen, da postane potreba po združitvi vseh avtonomističnih in socialističnih elementov v svrhu najstrožje opozicije napram demokratsko-radikalni reakciji samo po sebi umljiva. Cilj vsaki opoziciji, ki je pametna in stvarna, je vlada. Iz tega pa sledi, da mora trajati opozicija toliko časa, dokler ni v celoti zlomljen mi-

liaristični, kapitalistični, centralistični ustavni načrt, ki pomenja podkrepitev nadvlade kapitala med delavnimi stanovci, ki pomenja potemtakem razpad države, kajti izven diskusije stoji danes dejstvo, da je vsaka država uničena sama v sebi, ki ne omejuje kapitalizma, ki ne utisne poti novemu družabnemu redu.

II. Člen 67. ustavnega načrta.

Kot že rečeno, je ves ustavni načrt izrazito kapitalističnega značaja, strogo antimoderen in protisocialen. Skrupirati ga je mogel le mož in odobriti ministrski svet, ki je že zdavno odživel naše dni. Paragraf za paragrafom bo človek lahko raztrgal, vendar je to naloga tozadevnih politikancev, zlasti zvoljenih ljudskih in delavskih poslancev.

Slovenski proletarec se mora danes jasno in trdno zavedati, da je vsaka ustava temelj države, ki drži desetletja in stoletja. Za izpremembo kake ustavne določbe je potrebna v parlamentu dvetretjinska večina, k je le redkokdaj dosegljiva. Ves strankarski ustroj v Jugoslaviji kaže, da bo steklo še precej Donave v morje, preden bodo dobile po sprejetju ustavi avtonomistično-socialistične struje z dvetretjinsko močjo državno krmilo v svoje roke. Zato bo imelo sprejetje kapitalističnega ustavnega načrta za posledico neizrečno podkrepitev kapitalizma in njega privržencev.

To nam najjasneje dokazuje člen 67. ustavnega načrta, ki pravi, da je imetje zasebno. Z imetjem je mišljena zasebna last. Ta stavek ustavnega načrta je navidez tako nedolžen kot jagnje, v bistvu pa je krvočelnejši kot volk, kot homo razvideli iz naslednjega.

Imetje je krivično ali pravično v dvojnem zmislu. Krivično z moralnega stališča, ako je bilo pridobljeno krivičnim potom proti predpisom krščanske etike in človeštva sploh, krivično iz socialnega stališča, ker neomejeno imetje ali last nujno pospešuje prepad med imajočimi in nemajočimi, škoduje torej človeški družbi in njenemu smotru, ki je skupni obči blagor. Imetje v prvem slučaju moramo zavreči absolutno, popolnoma. Kar je krivično pridobila, naj ne obstoji. Imetje v drugem slučaju zmetamo relativno vkljub temu, če je bilo pravičnim potom pridobljeno. Kajti vsako imetje, ki po svojem obsegu škoduje človeški družbi, se mora omejiti najmanj na ono količino, ki ne bo vstanu niti najmanje škodovati splošnim koristim. Najvišja premoženjska mera — kot jo je zahteval v volivnem proglasu SLS dr. Gosar, — je danes nujno potrebna. Ustavni načrt, ki te mere ne predvideva, ne odgovarja dejanskim potrebam in duhu časa, zato je njegova določba o »jamčenju imetja« ne le nedopusten, marveč naravnost škodljiv interesu državljanov v in države sploh!

Ako je »imetje« jamčeno »v ustavi brez ozira na njega višino, potem je izključena vsaka socializacija obče koristnih produktivnih sredstev, potem bo ostal podprt kapitalizem na celi črti, proletarijat pa bo naraščal, hiral in — umiral. A hiral in umiral bo tudi država, kajti vladavina, ki se ne zaveda, da gremo danes hitrih korakov čisto novemu družabnemu redu nasproti, je pisana smrti. Za nas pa je jasno, da od načela socializacije ne odstopimo niti za las! Dr. Krek, ki je ustvarjal pravično Jugoslavijo, bi se obrnil v grobu, ako bi mi ne bili najhujšega boja proti kapitalizmu. Osebnost lasti načeloma priznamo. Ne priznamo pa neomejenega imetja, ki ene tlači, druge pa redi brez dela njihovih rok. Vsak član človeške družbe ima pravico do obstanka, zato pa ima na drugi strani dolžnost do — dela, ako seveda ni delanezmožen. Iz tega splošnoveljavnega načela sledi, da ne sme nihče imeti toliko, da bi živel iz dohodkov brez dela, ako pa ima, se morajo njegovi dohodki brez dela obrniti splošnosti v korist. Tega načela ustavni načrt ne pozna, ker so ga sestavljali zastopniki in podporniki kapitalizma. Jugoslavija hoče potom demokratov in radikalcev postaviti merilo za kvaliteto državljanov — imetje. To je eden glavnih kapitalističnih nazorov, ki mu je treba v moderni ustavi spodmakniti tla. Krščansko delavno ljudstvo je zahtevalo, zahteva in bo zahtevalo, da postane merilo za vse državljan — delo. Zato ne prizna neomejenega imetja, zato hoče postaviti najvišjo in najnižjo premoženjsko mero, zato hoče ustavo, ki bo res ljudska in demokratična. Člen 67. ustavn. načrta bi se moral glasiti: Imetje naloga dolžnosti do družbe. Stranke, ki bodo glasovale le za člen, ki je v ustavnem načrtu, so pisane obsodbi delavstva. Za ljudsko stranko je pot jasna.

III.

S temi besedami sem hotel delavstvu pokazati, kako važni so paragrafi, ki jih bo sklepala konstituanta. Čas je, da ljudstvo dokaže, da je politično res zrelo. Naj ne čita zavitih časnikarskih poročil. Samo naj se zanima za ustavni načrt, samo naj se kritičnim očesom opazuje delo tam doli. Potem bodo imeli demagoški govorniki malo besede in veljave, ker bo ljudstvo

samo spoznalo pravo pot in ljudi, ki jim zaupanje dejansko gre.

Ljubezen do delavstva se kaže v delu, ne v besedah. Rešitev delavskega vprašanja je istotako v delu in ne v besedah. Kot kaže vse, se bo moralo delavstvo samo iztrgati iz krempljev kapitalizma. Zato pa je treba strniti vrste organizacije. Delavec, zavedi se te nujne potrebe, in ti katoliški inteligent, krščanski socialist, ali ne čuješ Kreka iz groba: »Kje ste, moji sinovi?« — Na plan!

Delavski boj v zapadni Evropi.

Pariz, 1. decembra 1920.

Rusija je odslej republika svetovnih delavskih, kmetijskih in vojaških poslancev. Vsa moč, centralna in krajevna je v rokah teh svetov. Ker je edini cilj sovjetske republike, izkoriščanje človeka po človeku odpraviti, odpraviti razredne sloje v človeški družbi, uničiti brez usmiljenja izkoriščevalce, popolnoma preustrojiti človeško družbo po principih socializma se sklene:

1. Da se odpravi zasebna lastnina. Rudniki, podjetja, zemlja v mejah te republike so odslej last delavcev vojakov in kmetov...

2. Ruska republika je socialistična družba delavcev. Politična nadoblast in vodstvo je v rokah sovjetrov...

Evo začetka ustavnega zakona boljše-viške Rusije. Stari režim privatnega podjetništva, sestav politične uprave je odpravljen. Delavskim masam se preda v skupno last zemlja in vse pridelovanje, gospodarstvo države. Delavske mase so poklicane, da vodijo in kontrolirajo politično in gospodarsko življenje države.

S tem si pridržimo kritiko, če se je prvi paragraf ustavnega zakona izvedel, in če je dveletna izkušnja socialne produkcije te principe tudi odobrila. Sodrugi iz socialistične internacionale to zanikavajo sami.

Vendar se bere v teh besedah jasno in kratko in odkrito, da je z rusko revolucijo delavsko gibanje prišlo v drugo, novo dobo. Ako socialistični programi prejšnjih let vsebujejo zahteve po podružabljenju produktivnih sredstev, je to bolj filozofična zahteva, za katero niso imeli pripravljenega praktičnega načrta. Nam, bodimo odkriti, je pa pri besedi socializacija zadržala sapa. Vse delovanje delavskih organizacij se je v dejanju osredotočilo okoli skrbi, delavcu izboljšati življenjske pogoje v tovarni, varovati ženo in otroke, priskrbiti zdrava stanovanja, zadostno plačo, urediti delovno dobo, dati delavcu zavarovanje za bolezen in starost, ga gospodarsko iztrgati iz odvisnosti od kapitalističnega trga, bilo je to socialno delo z a s l o j.

Danes, ko je boljševisem izvedel vsaj v velikih potezah komunistični manifest K. Marksa, danes je postala beseda socializacija že bolj domača in namesto te praznote, ki jo je vsebovala prej v raznih programih, je vzela jasno obliko in svet je napolnjen z načrti. Tudi krščanski socialni politiki, ki delajo v socialnem življenju, so jo prevzeli, preštudirali in našli, da ni nevarna. Podružabljenje produktivnih sredstev je napisana kot poglavitna zahteva »Krščanske delavske internacionale«, ki se je ustanovila marca 1919.

Ali se govori o čisti socializaciji ali o sodelovanju delavcev pri državnem gospodarstvu, sokeijonariatu, o sodelovanju delavcev pri v o d s t v u industrij to so le različni zbori, različni odmevi tistega klika, ki kliče danes delavca v novo dobo. Socialni politiki so dobili nov velik predmet, pripravljati preobrazbo gospodarskega življenja, pripravljati vstop delavskih mas med podjetnike v pridobivanje v 20. stoletju.

V katerih mejah se je vršil delavski boj dosedaj? Spomnimo se v naglici na znane dobe v tem zanimivem osvobodilnem enega celega sloja.

Liberalne ideje so postavile na oltar posamezno osebo, svobodo vsakega posameznika, svobodo vere, morale, svobodo tudi v pridelovanju, v trgovini. Nikake ovire ne sme imeti človek, da more razviti svojo osebnost, potem šele bo napočila doba udobnega življenja za človeški rod. Tega liberalnega boja svobode in nebrzdarnosti so kruta leta do našega najnovejšega časa strgala z oltarja in mu odkrila njegov obraz.

Nebrzdana želja po dobičku je udarila delavsko rajo, to je zadosti, da pozabimo na ves čudovit razmah industrije in trgovine. Spočetka je bil delavec sam, čisto sam, kadar je šel prodajati svoje delo podjetniku. Podjetnik ga je smatral kot blago. Če ne rabim čevljev in mi jih kdo ponuja, jih bom vzela za nižjo ceno. Ako se je predstavilo podjetniku več prošilcev — ki morajo živeti! — je to delo seveda kupil po ceni. Pozabilo se je v tej dobi, da delo ni popolnoma podobno blagu, ampak, da mora delavec s plačo tudi živeti. V tej dobi se je začela delavska solidarnost. Delavci

ene in iste tovarne so se združili v stanovsko organizacijo in skušali skupno prisiliti podjetnika, da jemlje ozir na njih življenjske pogoje. To združevanje delavstva so hotele liberalne vlade omejiti »ker se ne sme s silo pretrgati toka svobodnega razvoja gospodarstva«.

V sredini preteklega stoletja so se delavci vrgli v politični boj, da kot močne stranke v parlamentih (govorim to o Angliji in Franciji) prisilijo vlade do priznanja delavske svobodne združevalne pravice. Anglija je po dolgem bojevanju dovolila delavcem leta 1875., da se smejo združevati v brambo stanovskih interesov.

Strokovno gibanje je doseglo velikanski razmah. Ne delavci enega podjetja, ampak delavci ene in iste stroke iz cele države so se združili v mogočne sindikate (strok. zveze). Delavska borba je dobila drugi značaj! Ker je posameznik preslab, da si zagotovi v delavski pogodbi s podjetnikom zadostno plačo, so te državne zveze delavcev posamezniku odvzele pravico, napraviti delovno pogodbo. Odbor te štebe in stotisoe množice organiziranih delavcev izdelal delovno pogodbo in jo da v roke delavcu, ako gre prositi za delo. Če se je delodajalec brani, mu grozi ustava obrata, to brutalno orožje, ki so ga iznašli sindikati, da omeščajo odpor podjetnika. To dobi imenovali dobo »kolektivne pogodbe«. Delodajalec ne vidi več posameznika, nekaj nevidnega ga je nadomestilo in sedaj se ne pogaja v tovarni, ampak z nevidno močjo s sindikatom.

V očigled tega strokovnega združevanja delavskih mas so posamezni podjetniki uvideli, da so brez moči, da morajo sprejeti vsake pogoje ali pa zapreti tovarne. Zato so se skoroda sporedno začeli združevati tudi med seboj v to, kar se imenuje »patronalni sindikat«, v strokovno zvezo podjetništva. Tudi oni imajo strašno obrambno orožje: lockout, zatvoritev tovarne in odpust delavstva.

Sedaj si nista stala nasproti več delavci in delodajalec, ne več tovarna in združeno tovarniško delavstvo, ampak velikanska sindikata Strokovna zveza rudarjev, na čelu ji vodstvo izsolanih mož z milijonskimi zakladi stavkarskega fonda na eni strani — na drugi Zveza vseh posestnikov premogovnikov z milijonskimi zakladi in zaslonbo na denarne zavode.

Prej se je pogajala v tovarni, danes se pogaja daleč izven tovarne, nekje, kjer se znajdejo pri skupni mizi odposlanci delavcev in odposlanci podjetnikov. Ako sta dve sovražnici nista pobotali, ako sta treščili skupaj, je bila katastrofa seveda strašnejša, kakor prej, ko je jokaje prošil družinski oče podjetnika, da ne more izhajati s plačo. Ko so ti strašni gospodarski sunki začeli ogrožati življenje in varnost države, je bila prisiljena, da je stopila med ta brutalni boj, ker ji ne sme biti vseeno, če se vsak hip prekine produkcija za narodno gospodarstvo potrebnih izdelkov. Tudi ji ne more biti vse eno, ako v nepredvidnem boju troši narod svoje energije. Ker ima kot svojo poglavitno dolžnost skrbeti za dobrobit svojih državljanov, je skušal adržava ta nevarni konflikt s svojim posredovanjem omiliti ali vsaj njegove posledice. Država je bila prisiljena na politične politike. Zopet je stopil nov faktor v delavsko borbo. Posredovalna naloga države je težavna. Na eni strani upravičene zahteve po osvobođenju iz sužnosti, na drugi pa se vidi revolucionarna os proti celumu družabnemu življenju, namerava ga uničiti in nadomestiti s socialističnim.

Država mora torej previdno dati zaščeno delavstvu in njih človeškim zahtevam, z avtoriteto zakona izboljšati njegovo stanje, pa tudi znati odbiti revolucionarne težnje in ohraniti možnost industriji, da serazvija. Stopoma so socialni zakonit reševali vprašanje delavskega zavarovanja, delavskega varstva, delovne dobe, zaslužka. Mnogokrat je država izven ustavnega zastopništva stopila v pogovore z delavskimi in patronalnimi sindikati. Ako mislimo na 4 milijonsko zvezo angleških rudarjev, železničarjev in transportnih delavcev, vidimo, da je država večkrat kapitulirala in prisilila v kapitulacijo tudi podjetnike proti njih volji. Na ta način, ko se je razpravljalo o delavskih pogojih, glavami delavstva in podjetništva, je veljalo kokrat bilo mogoče brutalni spopad, strik in lock-out, ali popolnoma odstraniti ali ga pa vsaj omejiti in skrajšati.

Delavcu se je v tej dobi državne intervencije dovolilo še več. Priznala se mu je kontrolna pravica, če se resnično izvajajo sklenjene pogodbe in socialni zakoni. V to svrhu so se imenovali trajni delavske kontrolne komisije. Še več! Tudi določevanje plače se je mnogokrat prepuščalo »tovarniškim komisijam«, sestavljenim iz zastopnikov delavcev in podjetnikov.

Tukaj se spominjam na takozvane »Delegierte« — zastopnike — v svineh rudniku v mežiški dolini, ki so v postrežkih, manjvažnih zadevah bili poklicani za posvetovalno mizo v tovarno skupno zastopniki ravnateljstva. Spominjam se, da je delavstvo visoko spoštovalo to vpeljavo in ga smatralo za priznanje od strani tovarne.

najpotrebnejšega perila, nimajo ne premoga, ne drv, in ne denarja, da si najpotrebnejše preskrbe in nimajo niti najmanjše stvari za v lonec.

Težko je razumeti revščino drugih, kdor sam ne čuti potrebe. Kdor je sit, ne pozna gladi in ne gladnih. Kdor ima vse svoje ude in je zdrav, mu nič ne manjka. Vemo pa tudi, da ravnateljstvo juž. železnice, socialno skrbstvo in druge zato odgovorne oblasti za vpokojence juž. železnice ne bodo imeli ne denarja in ne srca toliko časa, dokler se ne bode na račun juž. železnice od strani ravnateljstva zgodil »skandal«, kateri za odgovorne oblasti in za upravo juž. železnice ne bo ostal brez posledic.

Uprava juž. železnice naj se ne huduje na vpokojence, ker ti so storili svoje korake pri Vas (ravnateljstvu juž. železnice), pri poverjeniku za socialno skrbstvo in v Belgradu; a povsod se držijo izreka: Ima vremena. Javnosti bode kmalu znano, kako daleč tira uprava juž. železnice in brezkrivost odgovornih oblasti gladne vpokojence.

Obratnemu ravnateljstvu juž. železnice v Ljubljani kličemo v opomin: Ker nimate za vpokojence nič drugega kot zaničljiv zasmeh, opominjamo v slučaju, da Vam vpokojenci juž. železnice ustavijo promet, svetujemo, da obratno ravnateljstvo direkcijsko na Dunaju obvesti in se pravočasno na to pripravi ker sila vpokojencev je prišla do vrhunca. V tem slučaju pa kakor običajno se bode tudi juž. železnica varnostno zavarovala proti bednim, na njen račun stradaljočim vpokojencem.

Vam, dragi tovariši-železničarji in vodstvom vseh železniških organizacij kličemo Prometna zveza:

Znano Vam bode, kaj trpe Vaši in naši kolegi, vpokojenci in invalidi juž. železnice, koliko jih je že postalo žrtev vsled pomanjkanja. Zima je tu, in ubogi vpokojenci juž. železnice so brez vseh sredstev. Tovariši! Na Vas je tudi ležalo, ali naj bo tega trpljenja enkrat konec, ali bodo pa po Vaši krivdi pomrli od gladi. — Kdo je rešil vpokojence v Nemški Avstriji in kdo na Ogrskem? Bili so to aktivni železničarji, kateri so rekli: Trpljenja vpokojencev je dovolj in mi zahtevamo, da se naredi temu konec. Ravno po zaslugi aktivnih železničarjev so vpokojenci v Avstriji in na Ogrskem rešeni gladi. Tam dobivajo sedaj enake doklade, kakor vsi drugi vpokojenci.

Ker si vodstvo Prometne zveze šteje v dolžnost, ker so v tej revščini prizadeti vpokojenci juž. železnice različnih naziranj in pripadniki vseh železniških organizacij, da se v tem slučaju vodstva vseh organizacij prijateljsko združimo in nam je vsem edino na tem, da pridemo v najkrajšem času skupaj in se potrebno pogovorimo, kako in kaj ukreniti, da se od pomore veliki bedi, v kateri se nahajajo naši tovariši vpokojenci. Zavedati se moramo že enkrat, da ko gre za koristi naših tovarišev vpokojencev in ravno tako naše koristi, da po tem umetnem medsebojnem sovrastvu med organizacijami, katero je v prid samo nekaterim osebam in železniškim upravam, ne pridemo nikdar do zboljšanja železničarskega stanu. »Princip«, katerega se ponavadi vse organizacije v svoje agitacijske namene drže, češ: mi, in samo mi, smo sposobni železničarjem izposlovati njih pravice, ta napaka nas tepe vse skupaj vedno, in ako se v najkrajšem času ne spametujemo in se bode organizacije dale izrabljati v osebne namene, nimajo pričakovati železničarji najsibode katerekoli organizacije še dolgo nikakega izboljšanja.

To, kar so danes vpokojenci juž. železnice, to je v kratkem lahko vsak izmed nas, in ne pomaga mu tudi najbolj strankarska zagritost katerekoli železničarske organizacije.

Veliko je naših tovarišev, kateri so že kedaj bili utrjeni od predolgega službovanja in radi bi se že oddahnili in živili sad svoje- gega dolgega službovanja. Ali kaj jih čaka...? Čaka njih in čaka nas vse, ako onemogli od dolgega službovanja, primorani na en ali drug način iti v pokoj, da kakor drugi vpokojenci juž. železnice od gladi umiramo.

Toraj še en klic vsem železniškim organizacijam: Sila, katera se godi vpokojencem, katerim sledimo tudi mi, naj nas prijateljsko združi, da se v najkrajšem času snidemo v tozadnji dogovor. Potreba je nujna, toraj prosimo od vodstev vseh organizacij v njih glasilih za to potrebnih izjav, da se skupno pogovorimo. Dotlej pa vsem organizacijam od krščanskih železničarjev prijateljski pozdrav!

Poziv vsem železničarskim organizacijam! Vodstvo Prometne zveze pozivlja zastopnike vseh organizacij na sestanek v svrhu, da se pogovorimo o vprašanju upokojencev in o stališču, katerega naj bi zavzele skupno vse organizacije. Sestanek se vrši 11. dec. t. l. ob 7. zvečer v spodnjih prostorih delavskega konsumnega društva Kongresni trg št. 2.

Kovinar.

Guštanj. Dolgo časa se je držalo, sedaj je pa tudi pri nas izbruhnilo tisto, kar je zadelo že marsikatero stroko delavstva. Ravnateljstvo jeklarne je naznanilo, da bo odpustilo zaradi pomanjkanja dela okrog 150 delavcev. To je utemeljevalo s tem, da država naročuje izdelke, ki jih izdeluje ta tovarna, v Nemški Avstriji. Ako je to istina, potem se gospodom v Belgradu gotovo vrti v glavi. Zakaj bi morali podpirati tujo industrijo, domačo pa zatirati in s tem

povečavati že itak preveliko brezposelnost.

Vsled tega pojde deputacija delavstva jeklarne Ravne v Belgrad, da se prepriča o tem in intervenira v zgorajšnji zadevi. Mislimo, da se bo našlo razumevanje pri gospodih v Belgradu. Ako pa ne, potem pa postanimo hlapci tuje industrije in zlezimo še bolj v odvisnost, ker smo še premalo odvisni od nje.

Jesenice. Pri Kranjski industrijski družbi na Jesenicah imamo moža, kateri se zadnji čas grozovito razburja. Od zadnjih dogodkov zasleduje delavce in je tudi dva delavca že bacnil na cesto (eden teh je član naše skupine, eden komunistične), češ, da sta ga suvala. V preiskavi je pa že tudi precej oseb. No, pa pustimo mu veselje, ki tak ne bo dolgo trajalo. Naj bi bil rajši drugačen in bi mu ne bilo treba imeti teh komedij. To mu pa svetujemo kot pošteni in odkriti ljudje, da si naj takoj in nemudoma izbije iz glave misli, da bi nam naše pravice jemal. Pa še drugič več!

Rudar.

Napovedano posvetovanje se je vršilo v soboto v Trbovljah. Jugoslovansko strokovno zvezo sta zastopala tov. A. Komlanec in A. Cvikelj. Trajalo je do 10. ure zvečer. Pretresovala so se razna vprašanja rudarske organizacije. Glavni namen je bil, da se ustanovi za rudarje sekcija Jugoslovanske strokovne zveze pod imenom »Zveza rudarjev« s sedežem v Trbovljah. Ta namen se je tudi dosegel. Ustanovila se je sekcija in izvolil se je tudi odbor. Poslovno prične s 1. januarjem 1927. Za to sekcijo se je napravil poseben poslovnik, ki se je tudi sprejel z malimi izpremembami na zborovanju. Začrtana je pot, po kateri bomo dospeli do cilja. Sedaj je pa treba dela. Samo neumorno pošteno delo nas bo dovedlo do pravega cilja in odstranilo zapreke, ki se nam bodo stavile na pot. Zaupajmo v svojo moč, ker le ta bo rešila nas in celotno delovno ljudstvo cellega sveta.

Kako skrbi Trboveljska premogokopna družba za svoje delavce. Iz Trbovelj se nam poroča: Ko je za časa krompirjeve žetve prejela Trboveljska premogokopna družba tako veliko množino krompirja, da ga ni mogla spraviti v svoje zaloge, je dala razglasiti, da prejme vsakdo poljubno množino krompirja na primerne mesečne obroke. — Mnogo delavcev si je na ta način nabavilo večje količine krompirja v nadi, da bodo mesečni obroki taki, da jih bodo brez posebne škode utrpeli. — A sedaj se ti mesečni obroki odtegujejo v taki višini, da je položaj marsikaterega delavca naravnost obupen. Dogaajajo se slučaj, da se temu ali onemu odtegne toliko, da prejme 14 dnevno komaj 150 kron čiste plače. S tem zneskom naj preživi potem celih 14 dni sebe, ženo in otroke. Radovedni smo, če gospodje, ki izdajajo take nesocialne ukaze, ne rabijo za vse življenjske potrebe 14 dnevno več kot 150 kron. Mislimo, da ti gospodje porabijo tako vsote vsakih 14 dni samo za tobak. — Če pa mislijo, da ima delavec s tem, da ima krompir, že vse, bi se naj pač zavedali, da tudi oni ne živijo ob samem krompirju. Gospodje malo več socialnega čuta.

Živilski delavci.

Ljubljana. (Kolinska tovarna.) Najnovejša poročila o ravnateljstvu namestniku Kolinske tovarne g. Drahosalu in njegovi ljubezni do delavstva.

Radovedni smo, kaj ta gospod misli o svojem delavstvu. Ali morda živimo v časih, ko je gospodar stal z bičem v roki in priganjal svoje delavce? Ravno tako je vedno za petami delavcem ta gospod. Sicer je za sedaj še brez biča, ker je danes moderni bič drugačen in tako dosti hud. G. Drahosal delavce šikanira in priganja k sramotno slabo plačanemu delu. Zato se ni čuditi, da se hvali, če se delavci priganjajo, naredijo toliko v treh dneh kot tako v enem tednu. Stvar nam je s tem zadosti pojasnjena: da ima tovarna dosti dela. Dasiravno je ravnateljstvo z jako utemeljenimi razlogi upeljalo tridnevno delo v tednu, pa sili na drugi strani delavce k akordnemu delu. Sicer vemo, da je g. Drahosal inozemec, pa vendar bi že kot pooblaščen delodajalec Kolinske tovarne moral vedeti, da pri nas v Jugoslaviji delavcev ne more siliti k akordnemu delu. Izjavlja tudi, kdor se bo branil akordnemu delu, da ga tovarna sploh rabiti ne more. In tako se postopa pri nas z ubogim delavstvom, ki je s svojim revnim življenjem in žuljavimi rokami pripomoglo že temu podjetju do večkrat milijonskega kapitala. Nobene odredbe in pogodbe ne pomagajo več, znak temu je tudi to, kar se je pred kratkim zgodilo, da se je delavstvu zagrozilo po 2 K kazni, kar smo na podlagi pogodbe zapustili neko soboto delo ob tridelet na pet, da smo šli po že itak borni zaslužek.

Opozorjamo ravnateljstvo, da vpišva na svojega namestnika, da bo znal, kako je z delavci ravnavati in da imajo tudi delavci zahtevati, kar jim gre. V nasprotnem

slučaju pa je delavstvo primorano, poslužiti se drugih sredstev, ker duh enotnosti je danes med delavstvom splošno tako ukoreninjen, da ga vse moči g. Drahosala več ne ukrote. Vsi prizadeti.

Usnjar.

V teh že itak neznosnih razmerah delavstvo že komaj zmaguje težo bremen, ki mu jih nalaga kapitalizem. Ni več dovolj sredstev, da si nabavi najpotrebnejše za vsakdanjo hrano, da preživi sebe in družino. Najhuje je pa to, da je danes toliko usnjarjev in čevljarjev brez dela na dopustu za nedoločen čas in da tudi že drugim grozi ista. Apelirali smo že na vsa merodajna mesta, a do danes se še ni ničesar ukrenilo. Zato nujno zahtevamo vse prizadete, da se kaj ukrene. Naš položaj postaja od dne do dne obupnejši, in če se temu ne naredi konec, naj prizadeti posledice tega sami sebi pripišejo.

Slamnikar.

Zveza slamnikarskega delavstva je odposlala na vse slamnikarske obrate mezdne zahteve, kakor tudi vse druge zahteve, ki so bile predmet na delavskih zborovanjih. Pričakujemo, da bodo gg. tovarnarji nastopili napram delavskemu vodstvu prijazneje, kot se je dogajalo v pretekli sezoni. Ker je naloga Zvezinega vodstva, da uredi razmerje med vodstvi tovarn in delavstvom, ne bo Zveza od te svoje naloge odstopila niti za en korak. Zavedno delavstvo stoji za njenim delovanjem in je porok, da se bodo te zahteve tudi uresničile. — Tovarne so pričele delno obratovati, pa vendar je še mnogo slamnikarjev in slamnikaric, ki so še vedno brezposelne. Za te je Zveza vložila na Državno vlado za Slovenijo prošnjo za brezposelno podporo. Odgovor pričakujemo!

Prepozno. Začetkom novembra letos so odposlali slamnikarski podjetniki iz Domžal in Mengša pritožbo na vlado v Belgrad proti krivični carini, uvozu italijanskih izdelkov in izvozu za slamnikarstvo nujnih potrebščin. Mi smo opozarjali že maja meseca tovarnarje na posledice, ki bodo nastale, ako se ne zavzamejo resno, da oskrbe vse potrebno, da se zasigura reden prihodek sezone. Takrat nismo bili niti odgovora vredni. Sedaj pa gredo v mesecu novembra kazati belgradskim ministrom krivice, ki da so jim gode. Seveda se to godi samo radi lepšega, delavstvo pa je še danes brezposelno, ko bi lahko že dva meseca delalo. Ali ne tiči za tem kak namen? Mi pazimo!

Viničar.

Ljutomer. Zveza viničarjev opozarja člane, kateri so zaostali s plačevanjem mesečnih prispevkov, da iste v najkrajšem času plačajo, da ne bode treba posamezno opominjati. Le tam, kjer je sloga in red, se da kaj doseči. Obenem da na znanje, da isti, kateri se smatrajo za odstopivše, morajo knjižico vrniti vodstvu in odstop naznaniti.

Ljutomer. Vsak član naj gleda na to, da bode redno spolnjeval svoja pravila, in tako bomo v kratkem pokazali tovarišem, da se zavedamo, da smo viničarji zvesti svoji organizaciji, in da hočemo krepko naprej, da si priborimo svoje pravice, katere nam gredo. Ne ustrašimo se torej nobenega napora, ker zmaga bo naša; tovariši na delo! Nobenega naj ne manjka v viničarski zvezi. Viničar.

Organist.

Položaj, v katerem živijo organisti, je obupen. Zima trka na vrata, organist pa nima toliko, da bi si kupil drv, obleke, obuvala... Obravnavalo se je vprašanje, na kak način bi se organistu izboljšal gmošten položaj. Kakor se vidi, je to združeno z velikimi težavami. Toda, ako se v kratkem ne reši organistovsko vprašanje, je organistovski stan prenehal. — Organist.

Služkinja.

Nov poselski red. Pretekli četrtek, dne 3. t. m., ob treh popoldne se je vršila seja paritetne komisije na delžni vladi (poverjenstvo za soc. skrbstvo) glede novega poselskega reda. Zastopane so bile organizacije gospodinj, Zveza služkinj, Jugoslovanska strokovna zveza in zastopnik magistrata. Vlado je zastopal g. dr. Mrak. Seja je bila precej mirna, kar ni sicer navada te paritetne komisije. Pretresal se je osnutek, ki je že menda tretji od strani vlade. Osnutek je popolnoma prikladen.

Gospodinje so se nazadnje izrekle za 14urno delo, kar pomeni precejšen korak od zadnje seje. Ampak vedno še manjka pravega razumevanja v tem oziru. Upajmo, da se bo nazadnje vendar tako izteklo, da bo na vse strani prav. Treba je samo, da se prizna služkinja kot enakovredna drugim stanovom. Ako pojde stvar po sreči,

dobimo že z novim letom nov poselski red, ki bo tako po skoro enoletnem ribanju pod streho.

Kmetijski delavec.

V danšnjih razmerah se nam je vzdudila vest, da se tudi mi, poljski delavci, združimo in ustanovimo svojo organizacijo. Ker smo obiskali shode različnih strank, smo uvideli, da nismo nikjer zastopani in da se skoro vse stranke malo brigajo za nas, ker ne vidijo nikakega interesa na tem, da, celo škodo, če bi začelo gibati izkoriščano kmetijsko delavstvo.

Ustanovili so kmetije samo zato Samostojno kmetijsko stranko, da bi svoje delavce lažje tlačili. Tako nam grozi še večja nesreča, če bi naši bogati delodajalci, ki niso niti pravi kmetije, sedaj s stranicami prišli na površje. Lahko rečemo, da pod hujšimi pogoji ne živi danes noben delavec, kakor ravno kmetijski delavec, katerega položaj hočem nekoliko popisati, ker so za nas od novembra do marca pri samostojnih delodajalcih kmetih duri zaprte.

Položaj štajerskega kmetijskega delavca v najhuji delavni dobi je tak: Delavec vzame pri kmetu delo kot mlatič ter se zaveže, da bo opravljal tudi vsa zvraven spadajoča dela. Pri tem gospodarju mora biti zaposlena vsa delavčeva družina, žena in otroci, kateri vsi skupaj v celoti dobi ne zaslužijo toliko, da bi si v zimskem času zamogli kaj oskrbeti, ali pa se mu pri najboljšem slučaju da za to delo žita, da ima pozimi kruh. Za ostalo, kakor obleko itd., mu ne preostaja ničesar. Če pa kosiš, in sicer od jutra do noči, zaslužiš 5 kron. Če pa delaš kot navadni težak, pa zaslužiš, piši in reci, dve kroni. V najboljšem slučaju, če zapusti hlapec in dekla kmeta, lahko prideš toliko naprej, da mu pozimi služiš kot hlapec, žena pa kot dekla.

Drugače se pa, ko se delo konča, takoj izvrši obračun in treba se je podati na svoj dom brez vsakih sredstev za zimo: ni obleke, ni obuval, ki se je raztrgala pri delu itd. Posebno belijo delavcu glavo drva, katerih sploh radi previsokih cen od kmetov ne moremo kupovati. Kje pa naj vse to dobimo? Vas vprašamo, vi delodajalci? Da pridete do prepričanja, da so naše pritožbe utemeljene, primerjajmo razmere pred vojno s sedanjimi. Danes zaslužiš 2 K dnevno, pri tem ko se prodaja pšenica po 10 K kilogram. Pred vojno sem zaslužil 50 vin. dnevno, pri tem ko je pšenica stala 12 vin. kilogram, dalje liter petroleja je stalo pred vojno 36 vin., in danes pogledajmo, ali ni res, da kmetijski delavec mora delati za 1 liter petroleja celih deset dni. Mislim, da me razumete, kako gre danes kmetiskemu delavcu, ki mora takorekoč živ pod zemljo, ker zasluži proti današnji dragini je vnebovpijoč.

Mi pa, kmetijski delavci, ali smo res tako neizobraženi, da bi ne znali prerazčiniti, kaka krivica se nam godi, čas je, da se tudi mi nekoliko zganemo. Kje pa nam je vendar pričakovati rešitve iz tega neznosnega stanja? Mislim, da drugod nikjer, kot v nas samih. Kajti v pričakovanju na druge se bomo prej postarali. Torej sami, kakor so si naši delodajalci ustanovili Samostojno kmetijsko stranko, ki je naprejena proti delavstvu, zakaj bi se pa mi ne mogli postaviti v bran njihovim nakamam? O lahko, pa še kako lahko, samo zavedati se nam je treba, da vsak sam ne opravi ničesar, ampak združeni, brez izjeme, vsi v organizacijo, ki bo stala v boju za naše koristi kot en moč, in takrat bo oblast naših »samostojnih« delodajalcev nad nami zlomljena, kajti takrat bomo šele prišli v življenje, kakršnega si želimo.

Zatorej, tovariši, na delo za združitev, za našo moč ter pristopimo vsi, vsi brez izjeme v organizacijo kmetijskih delavcev!

Mi ne maramo protikršćanske gonje in velikih obljub socialdemokratov in komunistov; mi hočemo kruha, poštenega življenja in gospodarske osamosvojitve. Zato pojdemo v »Zvezo kmetijskih delavcev«. To je organizacija bajtarjev, dninarjev, hlapcev in dekel!

NEMŠKA VOJNA ODŠKODNINA JUGOSLAVIJI.

LDU Belgrad, 8. dec. (ZNU) Dobro poučeni krogi trdijo, da je reparacijska komisija v Parizu sporočila naši vladi, da dobi naša država 10.000 konj, 15.000 krav in 65.000 ovac kot odškodnino, ki jo ima Nemčija plačati zaveznikom. Ministrski svet bo ima nalogo, da organizira transport in razdelitev te živine v naši državi.

Ste preveč občutljivi za mrzli zrak? Vsa krovstna bolečina se takoj pojavlja? Slabost? Oj, kako tu ublažujejo bolečine in utrjujejo telo masaže s Fellerjevimi pravimi Elzafluidom! 6 dvojnati ali 2 specijalni steklenici 42 kron. Državna trošarina posebej.

Potrebno bi odvajalo, žolodce okrepjujoče sredstvo? Poslužite se le Fellerjevih pravih Elza-kroglic! 6 škatlic 18 kron. — Omoč in poštnina posebej, a najceneje. — Eugen V. Feller, Stubica donja, Elsatrg št. 245, Hrvatska.

Odgovorni urednik Jože Rutar. Izdajatelj konzorcij »Večernega lista«. Tisk »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.